

upraviteljstvo v Makarski naznanilo 20. maja tužno vest o smrti svojega rojaka, poslanca in pisatelja Pavlinoviča, izrazila mu je „Matica“ brzojavno svoje sožalje. Isto tako spomnila se je sestre svoje, „Matice Srbske“, povodom smrti njenega bivšega predsednika dr. Gjurota Natoševića, dné 26. julija v Novem Sadu umršega.

(Konec prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Kazenski postopek.

§ 24. Za postopek o tega zakona prestopkih, spadajočih v pristojnost političnih oblastev, imajo veljati občni propisi za postopek političnih prestopkov. Pritožbe proti kazenskim razsodbam političnih oblastev I. stopinje prijaviti je v 24 urah po razglašeni razsodbi ter v nadaljnjih treh dneh predložiti; za pritožbo o razsodbah II. stopinje je časa štirih tednov.

Proti kazenski razsodbi, potrjeni ali ublaženi (olajšani) v II. stopinji, ni nobene nadaljnje pritožbe.

Določanje glob.

§ 25. Globe je izterjavati po upravnem izvršilnem potu.

Globe, določene v političnem kazenskem postopku, in izkupilo od blaga, zaseženega po političnih oblastvih, stekajo se v ubožni zaklad onega kraja, v katerem se je izvršil postopek.

VI. Poglavje. — Prehodna in zaključna določila.

Prehodna določila.

§ 26. Osobam, katere imajo krošnjarsko dopustilo takrat, ko dobi veljavnost ta zakon, dopuščeno je krošnjariti do časa, do katerega jim teče dopustilo ter se jim smé, če tudi niso dosegli dôbe, določene v § 3. odstavek b) in če tudi ne spadajo v kraje, imajoče olajšila po § 12, ponoviti dopustilo, ako se v ostalem vse stori, kar zahtevajo tega zakona določila.

Kar se tiče izvrševanja krošnjarstva, veljajo vendar tudi za te osebe določila tega zakona od početka njega veljavnosti.

Ta naredba velja tudi za pomočnike.

Početek veljavnosti zakonove.

§ 27. Ta zakon zadobi veljavnost šest mesecev po razglašenju.

Od te dôbe nimajo več veljavnosti vsi prejšnji zakoni in naredbe, govoreče o istem predmetu.

Izvršilni pristavek.

Izvrševati ta zakon je naročeno mojim ministrom notranjih stvari, trgovine, pravosodja in financij.

Odsek se je natanko pečal s tem novim načrtom zakona o krošnjarstvu ter izjavlja, da se še tudi

zdaj drži načela, da je krošnjarstvo treba omejiti, a pridržati olajšila § 17., lit. f) krošnjarskega patenta od 4. septembra 1852, števil. 252 dr. zak., za kar se je zbornica že izrekla. Ako namreč pomislimo, da je temu patentu podstava patent od 5. maja 1811, od katerega se razlikuje samo v nekaterih točkah, priznal bode vsakdo, da so se prometni in trgovinski odnošaji od leta 1811 popolnoma, a od leta 1852 bistveno premenili. Po natančnem uvaževanju bomo se uverili, da je v oni dôbi bilo krošnjarstvo neka potreba v manjših mestih, oddaljenih od državnih cest, ker je v oni dôbi bila trgovina razširjena samo v deželno glavno mesto ter so bili kramarji samo v okrajih, v katerih je bilo sodišče, in še v teh dokaj manj, nego li danes. Ko je bil izdan krošnjarski patent leta 1852, znane so bile železnice v več krajih Kranjske samo po imenu; blago so tedaj morali odvažati na Gorenjsko, Dolenjsko in Notranjsko vozni. Promet je toraj bil težaven in počasen. Tudi promet s pismi ni bil tako lehak, kakor sedaj. Telegrafstvo bilo je še malone neznano. Potujočih agentov bilo je videti le redkokdaj, in to samo v glavnem mestu, in ti so se razlikovali znatno od današnjih potujočih agentov. Dobiti trgovinstvo ni bilo tako lahko v oni dôbi, kakor danes.

Krošnjarjev je bilo v oni dobi manj, njih zaslužek ni bil neznaten, ker so prebivalci onih krajev, ki so bili oddaljeni od mest in trgov, morali kupovati proizvode, ki jih niso proizvajali sami, od krošnjarjev, ako so si hoteli prihraniti daljša pota do trgovine v mestih ali ako si kdo ni hotel jemati vaškega slà, da mu ta nakupi potrebnih stvari. Vse to priča, da je krošnjarstvo v oni dobi bila živa potreba. Od one dobe pa so se tekom let odnošaji čisto predrugačili, osobito pa z obrtnim redom z dné 20. decembra 1859. Zdaj ni večjega kraja na Kranjskem, v katerem ne bi bilo več trgovin. Pošta in telegraf premrežujeta deželo, a vrhu tega olajšujejo železnice promet v mnoge kraje. Potujočih trgovinskih poverjencev (agentov) se je toliko namnožilo, da se je promet deželnega glavnega mesta z deželo znatno zmanjšal, ker potniki pohajajo vsa večja mesta dežele. Odsek je bil in je še mnenja, da ne bi mogel nihče dokazati, da ima sedaj krošnjarstvo tisto znamenitost, kakoršno je imelo, ko je obveljal zdanji krošnjarski patent, ali da ga je treba pridržati, kakoršen je zdaj, ker smemo trditi, da krošnjarstva za deželno glavno mesto in za vse večje kraje na Kranjskem ni čisto nič potreba.

V tem zmislu izjavila se je že zbornica o krošnjarstvu in je prosila, da se krošnjarstvo v mestih in trgih prepove in da se istočasno pridržé olajšila, dana v § 17. krošnjarskega patenta z dné 4. septembra 1852 in z poznejšimi naredbami prebivalcem nekaterih krajev ter da se c. kr. okrajna poglavarstva pooblasté, določevati rok, v katerem sme krošnjar krošnjariti po vaseh in posameznih hišah. Načrt novega krošnjarskega zakona ozira se samo nekoliko na želje stanovitnih trgovcev, ker pošteva tudi koristi trošilcev, velikih obrt-

nikov in uboštvo v velikih mestih in v nekaterih nerodovitnih okrajih. Načrt se je tudi oziral na želje trgovcev v naši deželi, in ker ne moremo tajiti, da se je ozirati tudi na trošilce v oddaljenih krajih in na uboštvo v velikih mestih, takisto tudi na prebivalce v krajih, katerih ne more hraniti zemljišče, mora izjaviti odsek, da načrt zakona v obče ustreza odnošajem naše dežele.

Vendar pa želi odsek, naj se v novi zakon sprejmo naslednje premembe.

V § 6. naj se sprejme nastopno določilo:

„Krošnjarju je prepovedano prodajati blago v svojih hraniliščih ali začasnem stanovanji.“ Tega določila je zato treba, ker bi si brez njega sicer ne mogli tolmačiti določila v § 4., katero veli, da ni dopuščeno združevati krošnjarstvo s sejmarstvom ali z obrtovanjem kakega stanovitnega obrta jedni osobi.

Odseku se je osobito z ozirom na odnošaje v posameznih krajih Kranjske izreči za olajšila, ustanovljena v § 12., ki se smejo dajati celim občinam.

Po § 17., lit. f. zdanjega krošnjarskega zakona olajšano je prebivalcem Kočevja, Poljan in Ribnice na Kranjskem krošnjarstvo z ostrigami, laškim oljem, rožiči, citronami, datelji, draganskim vinom, smokvami, granatnimi jabolki, lešniki, kalamari, kaprami, kostanjem, limonami, lovorjevim listjem, mandelji, margaranami, školjkami, pomerančami, rižem, sardelami, želvami, vinskimi posušenimi jagodami, suhim grozdem in z drugim blagom, s katerimi so doslej krošnjarili.

Tega olajšila še vedno potrebujejo prebivalci Poljan, to je ozemlje nekdanje grajščine Poljane, katero obseza občine; Stari Trg, Burotaj, Čeplje, Dobliče, Obrh, Radovico, Planino, Dol in Dolenjo Podgoro. Isto velja za občine: Črmošnjice, Smuko in Poljane v okraji novomeškem. Svet je nerodoviten in prebivalci morajo, ker nimajo nobene obitnosti, po stari navadi preživljati se s krošnjarstvom.

Odnosaji v političnem okraji kočevskem niso se tudi toliko premenili, da bi se prebivalci mogli odreči olajšilu. katero jim daje § 17. zdaj veljavnega krošnjarskega zakona, in smemo reči, da še zmerom veljajo razlogi, kateri so napotili postavodaja, da jim je dal to olajšilo. Svet je nerodoviten, žito si morajo uvažati, večjih obrtovalcev ni in ker tudi krošnjarstvo ne daje toliko zaslužka, kakor prej, zato se prebivalci znatno selijo v Ameriko. Odseku se je torej izjaviti, da se rečeno olajšilo dovoli vsem občinam sodnih okrajev kočevskega in ribniškega ter občinam Velike Lašiče, Sv. Gregor in Lušarje sodnega okraja velikolaškega. Izmed navedenih stvari trebalo iz zdravstvenih ozirov izpustiti: „ostrige in kalamare“, kar se zgodi lahko tudi radi tega, ker krošnjarji ž njimi več ne krošnjarijo. Privzeti pa bi bilo treba: sardine, malagajsko grozdje, melise, ocukrano in suho sadje, sladne bombone, ker s temi proizvodi danes krošnjarji krošnjarijo. V drugih okrajih na Kranjskem ni potreba posebnih olajšil.

Zategadelj predlaga odsek, slavna zbornica naj se izjavi v tem zmislu.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna

v državnem zboru dne 1. maja 1888.

(Dalje.)

Sicer pa tudi ni res, da si bo država kaj prihranila, ako odpravi gimnazijo v Kranji. Ravno nasprotno, gospoda moja. (Čujte! na desnici.) Gospod naučni minister je rekel v budgetnem odseku, da ne zadostujejo ostale šole, in nam je obljubil novo gimnazijo v Ljubljani.

Vprašam pa, gospoda moja, ali si bo država res kaj prihranila? V Kranji je občina preskrbela gimnazijsko poslopje, v Ljubljani bo naučna uprava morala še-le zidati poslopje, in brez dvoma s svoto, katere letne obresti bodo znašale najmanj tretjino vseh troškov, ki jih potrebuje za kranjsko gimnazijo. V Kranji je mestna občina plačevala 1000 gld. za učitelje in poleg tega še vse šolske potrebščine.

V Ljubljani bo država morala prevzeti vse te troške in še večje letne doklade profesorjev. Čestitam torej gospodu finančnemu ministru, da mu je njegov tovariš pripravil tak prihranek.

A ne samo državni zaklad, tudi stariši imajo vsled ministrovega ukaza veliko škodo. Že pri šolnini morajo stariši toliko več plačevati, da bi za to svoto lahko svojim otrokom kupili obleko. Dalje se ne sme prezreti, da sta stanovanje in hrana v Ljubljani dražja, kakor v Kranji, in da bo pomanjkanje stanovanj v Ljubljani še občutljivejše, ako bodo učenci še v večjem številu zahajali v Ljubljano, ko se bo ustanovila nova šola.

Tudi drugi navedeni vzrok ne velja, da je namreč treba omejiti duševni proletarijat. Kamor obrnete oči v naši deželi, povsod primanjkuje potrebnih omikanih moči. Duhovskih služeb je po letošnjem šematizmu 180 praznih. Deželna uprava ne more dobiti potrebnih jezikov zmožnih kandidatov in mora si pomagati, kakor more. Pravosodje je pobralo že vse moči, in zdravnikov nam tako primanjkuje, da sta deželni odbor in ljubljanski mestni magistrat bila v največji zadregi, kedar je bilo treba nastaviti sekundarija v civilni bolnišnici ali zdravnika v Ljubljani. Kje bomo dobili potrebnih zdravnikov, ako bo treba po novi sanitetni postavi nastaviti 30 novih zdravnikov? Torej pri nas na Kranjskem ne moremo govoriti o duševnem proletarijati, marveč nam manjka toliko inteligentnih delavnih moči, da jih nikakor ne moremo še v druge dežele pošiljati, kakor se je prej godilo, in zato bo v sosednih deželah še večje pomanjkanje od leta do leta, ako se mora po mislih naučnega ministra celo zmanjšati število srednjih šol.